

L'Europa anc adina en crisa

Preservar ils dretgs umans e las valurs

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **La revista «OST-WEST. Europäische Perspektiven» ha deditgà l'emprima da sias quatter ediziuns per 2016 a la dumonda: «Was hält Europa noch zusammen?» (1). L'editorial entschaiva cun ils plets: «En quests dis e mais stat l'Europa avant dumondas uschè frequentas e variadas ch'i na succedeva probabla-main betg pli dapi la Segunda Guerra mundiala.** La crisa economica e monetara ha manà la Grezia e singuls auters stadis ad ina situaziun faussa, mettend pupè en dumonda la solidaritad tranter pajais europeics. Partidas naziunalisticas e populisticas han prendì la pussanza en Ungaria e Pologna; en auters pajais, sco l'Austria e la Frantscha, èn talas gruppas vegnidas forzas essenzialas da la vita politica. La finala ha la crisa dals fugitivs palesà tenutas radicalmain differentas aifer l'Uniun europeica (UE) e schizunt aifer ils singuls stadis (...). Perfin en las structures europeicas na datti nagin consens areguard il lieu nua ch'ins stuess tshertgar ina resposta (...). Nus lain tractar in spectrum da dumondas che dattan da paratgar a las burgaisas ed als burgais da l'Europa (...). Lezza è in project ch'ins sto adina cuntinuar d'elavurar (...). La redacziun è persvasa ch'i vala la paina da far part da sia construcziun e ch'in na dat la finfinala nagina alternativa a quel bajetg. Las contribuziuns da quest fascichel duain manar lecturas e lecturs a chapir nosa persvasiun» (p. 1).

La dignitad fundamentala dal carstgaun

Elizabeth Kitanovic (Bruxelles) ha scrit in dals essays dal fascichel, intitulà: «Europa in der Krise: Menschenrechte und Werte schützen» (pp. 21–29). L'autura maina il secretariat per dretgs umans da la «Conferenza da baselgias europeicas» (2). Kitanovic deriva da la baselgia ortodoxa serba (Beograd). L'essenzial per l'autura n'è dentant betg ina u l'autra baselgia, mabain che l'Europa, quella dals pajais che fan part dal Cussegl da l'Europa, «sa regordia da las tenutas cristianas fundamentalas, sco che cunzunt l'evangelì tenor Matteus (Mt 25, 35–40) las formule-scha» (p. 21). En lezza passascha davart il trauental final da «tut las naziuns» (v. 32)

numna Jesus las bunas ovras che «quels da vart dretga» han accumulà a favur da con-carstgauns basegnus: I han dà da mangiar als fomentads, da baiver als arsentads, in albiert als esters, i han vestgì ils nivs e visità malsaus e praschuniers. Sin quel passus da la bibla sa fundan duamilli onns d'activitad caritativa cristiana. Ma Kitanovic citescha er in vers da la Genesis, l'emprim cudesch dal Veder Testament (per ebraic «Sefer bereschit», pia «Cudesch da l'entschatta») davart la creaziun: «Dieu ha stgaffì l'uman sco ses agen spivel; (...) el als ha stgaffids sco um e femna» (v. 1, 2). L'autura punctuescha ch'ins avess pudì evitar las catastrofes da la Segunda Guerra mundiala «sche carstgauns fissan stads fermes avunda per sbittar stinadamain la tortura ed ils tractaments in-umans da con-carstgauns (...). Ins basegna repostas a l'actuala crisa economica e finanziaia (...). Lezza n'è betg mo europeica, mabain globala» (p. 22). Kitanovic lauda la solidaritad da la Grezia (11,1 milliuns olmas) cun l'Uniun europeica (UE): «Tge fiss schabegià sche la Grezia avess decidì da bandunar l'UE? Ma il pievel grec, en sia situaziun fitg greva, è sa resolvi da restar en la famiglia da l'UE; (...) quai muntava ch'ins stueva relaschar gli-eud mintga di, che las butias ed ils contos bancars eran vids, ch'ins sbassava drastica-main las pajas dal sector public, e che gli-eud giuvna e bain scolada stueva s'exiliar per meglierar sias vistas (...). Vegn il Reginavel Unì da la Gronda Britannia ed Irlanda dal nord [63,1 milliuns olmas] a bandunar l'UE? Cun tge vistas per lez e per lezza sche in dals pli gronds commem-bers sorta da l'UE per motivs naziunalis-tics (...)? Ins attatga cun violenza valurs europeicas sco la democrazia, ils dretgs umans e la legalitad – per exempel en Ungaria [strusch 10 miliuns olmas]. La crisa ha era scurlattà la coesiun sociala e la stabilitad politica: La politica da stadis europeics che na respectan betg l'indivisiun dals dretgs umans ha chaschunà grevas in-equalitads (...). La crisa attatga stadis, naziuns e singuls umans cun sutminar la dignitad umana: Lezza na dependa ni da la colur, ni da l'etnia, da la schlattaina, da la religiun u da la cretta. La crisa attatga l'indivisiun e l'interdependenza dals dretgs che protegian mintga carstgaun» (pp. 22–23).

Ils duairs dals stadis

Kitanovic analisescha las consequenzas socialas e giuridicas da la crisa: «Sco cristians stuain nus dir che l'obligaziun legala dals stadis da proteger e promover ils dretgs umans duai restar ina finamira principala tar la crisa, perquai ch'ella protegia la dignitad umana. En questa crisa èsi fitg impurtant da proteger ils dretgs umans. Il duair cristian constata; el munta l'appel permanent da Dieu a nus d'acceptar umans differents, sajan els sco ch'i veglian. Ils stadis èn obligads legalmain e politica-main d'implementar dretgs umans, democrazia e legalitad en in rom giuridic che lubescha da survegnir la protecziun duida a las unfrendas da violaziuns da quels dretgs. Apaina ch'in stadi ha ratifitgà cunvegna internaziunalas davart ils dretgs umans èl obligà da las implementar il meglier pussaivel. Ins sto pia proteger ils dretgs civils, politics, socials, economics e culturals da tut ils carstgauns – era dals esters – aifer l'intschess d'in stadi (...). Las obligaziuns giuridicas da proteger la dignitad umana èn normas minimalas ch'il stadi duai respectar visavi mintga carstgaun en ses territori (...). Il Cussegl da l'Europa cun ses 47 commembers ha elavurà in rapport davart ils dretgs da grup-pas periclitadas sco dunnas, giuventetgna, praschuniers ed immigrads (3). I suonda ina curta survista d'insaquantas violaziuns da lur dretgs umans» (pp. 24–26).

Las femnas e la giuventetgna pateschan dapli

L'autura rapporta: «Las dunnas survegnan il pli savens pajas pli bassas; perquai pateschan ellas dapli da la crisa economica e finanziaia, tant pli ch'ins chatta damain femnas en posiziuns da cader (...). Cun la dischoccupaziun ed ils problems d'alcohol crescha la violenza chasana e sexuala cunter ellas e cunter uffants (...). Per immigradas èsi pli grev da chattar ina lavur bain pajada che correspunda a lur furmazion ed a lur qualificaziun professiunala. I han era pli grev da cuntanscher in stgallim equivalent da dretgs politics e professiunals. En blers contexts socials hani pli paucas pussaivladads da scolaziun; quai constata anc dapli tar crisas. Il problem da la maridaglia sfurzada datti anc adina; cun la situaziun economica vegn el pli grev. En blers pajais europeics pratitgesch'ins anc

la mutilaziun genitola da las giuvnas; quai maina blera suffrientscha a millis femnas. La stgarsezza da plazzas e da furmazion, sco er insaquants stereotips culturals, han agravà la marginalisaziun da las dunnas (...). Lezzas, sco er umans giuvens, pateschan cunzunt da las consequenzas da la crisa (...). Adina pli numerus èn ils giuvens che ston far lungs praticums u èn memia qualifitgads per lur plazzas (...). Il martgà da lavur pretenda adina dapli, e la differenza tranter paupers e ritgs crescha ad in crescher. Reducziuns da preventiv tutgan chasas d'uffants impedids» (pp. 27–28).

Tractar ils praschuniers cun gistadad

Il passus da l'evangelì cità avant menziunna er ils praschuniers. Kitanovic punctuescha ch'ins duaja er oz far endament lez carstgauns: «Lur situaziun è greva, e quai schizunt en temps favuraivels. Cun reducziuns da preventiv vegnan las praschuns anc pli stgiras. Er umans sentenziads per delicts han ina dignitad ch'ins sto respectar (...). Nus emblidain savens ch'ins n'auda betg lur vusch e ch'i pateschan en in profund silenzi (...). Sch'il stadi e la societad na tractan betg ils praschuniers cun correctezza e gistadad, è il ristg da recidiva e da delinquenza nova fitg aut» (pp. 27–28). La fiera tudestga da cudeschs a Lipsia, dals 17 als 20 da mars 2016, ha gist fatg endament l'essai resch nov dal director da la «Justizvollzugsanstalt» a Zeithain en Saxonia (4). L'autur declera: «Ils umans na vegnan betg megliers cun la praschun (...). Tar chastids pronunziads cunter in delinquent giuvenil vegn ina recidiva en 80% dals cas. Cur ch'il delinquent è creschì vegn la recidiva circa en la mesadad dals cas.» L'autur propona meglieraziuns radicalas. Èn las praschuns svizras meglras?

Tge succeda cun ils Sirians bloccads en Grezia?

«Pervi da la crisa èn umans immigrads savens ils emprims che perdan lur plazza da lavur. I vegnan explotads cun frequenza, forsà perquai ch'ins riguarda lur vitas sco main meritaivlas che las vitas da quels ch'als exploteschan (...). Umans ston mitschar da pajais en guerra sco la Siria, l'Irac, l'Afganistan, l'Eritrea, la Somalia euv. Oz vivan var quatter milliuns fugitivs

sirians en Libanon, Jordania, Turchia, Egipta ed Irac. Stadis europeics duessan beneventar quels umans» (p. 28). Quai scriva la secretaria per dretgs umans da la Conferenza da baselgias europeicas, la quala cumpiglia t. a. las baselgias refurmadas svizras. En il medem fascichel da la revista «OST-WEST/Europäische Perspektiven» s'exprima sumegliantamain pader Frido Pflüger SJ (Berlin-Charlottenburg), director dal Servetsch gesuitic per fugitivs en Germania (5), pia en in pajais dad 82,7 milliuns olmas. Il figl da sontg Ignaz punctuescha: «Nus tegnain ad aut ils dretgs umans; perquai mitscha blera gli-eud vers l'Europa empè d'ir en China u en Iran (...). Sche nus na lain betg tradir noss ideals europeics, n'astgain nus betg survegliar noss cunfins anc pli rigurusamain per als 'proteger' dals fugitivs. I stuess plitost vegnir cler ch'ins duai beneventar blers (...). Quai pudain nus tuttina far (...). L'experiencescha ans ha mussà che la famiglia è la forza la pli efficazia per promover l'integraziun» (p. 42). Pader Frido recumonda perquai da lubir als fugitivs da vegnir cun il conjugal u la conjugala e cun ils uffants minorens. El concluda: «Quai dat curaschi che tants voluntaris, tantas iniziativas da bainvegner e tantas vischnancas s'opponan a disfidanza ed izolaziun e van encunter a fugitivs cun la prontezza da l's retschaiver cordialmain» (p. 43). Ils 19 da mars 2016 ha l'Uniun europeica sutscrit cun la Turchia ina cunvegna che para da cuntegnair cunzunt segns da dumonda areguard la sort da millis e millis fugitivs sirians bloccads en Grezia. «Bedenklich» e «problematisch», scriva la «NZZ» dal medem di (p. 15). Co va quai vinavant?

1. Verlag Friedrich Pustet, Gutenbergstr. 8, D-93051 Regensburg (www.verlag-pustet.de).
2. Commembras svizras èn la baselgia cristocattolica svizra, la baselgia evangelica metodista en Svizra e cunzunt la Federaziun da las baselgias evangelicas da la Svizra.
3. Comité directeur pour les droits de l'homme (CDDH 2015 R84 Addendum IV), L'impact de la crise économique et des mesures d'austérité sur les droits de l'homme en Europe. Strassburg, 11 da december 2015. www.coe.int/CDDH.
4. Thomas Galli, Die Schwere der Schuld. Ein Gefängnisdirektor erzählt. Das Neue Berlin (Eulenspiegel Verlagsgruppe) 2016.
5. Addressa: Witzlebenstr. 30, D-14057 Berlin-Charlottenburg. www.facebook.com/fluechtlinge